

Хун Сен в чай Нородота Ранаріта

*Камбоджа. Хроніка країни виходу
сромадитиської війни*

«Холодна війна» неначебо давно позаду, а її відлуння відчувається навіть наприкінці двадцятого століття. Дивлячись, прикро, на події в Камбоджі, здається, що, натравивши в своїх інтересах одну місцеву зграю на іншу, хазяї раптом покинули їх, а бійка не тільки не зупинилася, але стала ще затіятішою. З початку липня цього року знову вкотре відкрилася рана на тілі Камбоджі, що не може загоїтися ще з сімдесятих років. Колишній буддистський лалечка-монарх: відома своїми вражаючими храмами Ангкора в західному районі Сіамреапа, Камбоджа стала країною, яку сильні сили цього намагалися перетворити на своєрідну наполеонівську «донирю республіку». Паралельно триагольному радянсько-китайському протистоянню владу в Камбоджі, що належала конституційному королю Нородому Сіануку, перебирає сумнозвісний Пол Пот зі своїм соратником Ієнгом Сарі (як дехто владав, не без допомоги Китаю). Зрозуміло, СРСР засуджує таку зміну в керівництві Камбоджі. Разом з цим третій суб'єкт конфронтації — США — отримує довгоочікувану можливість нацькувати двох комуністичних гігантів, грати на їхніх протиріччях і посилювати тиск на СРСР — тобто вести війну, лише спостерігаючи за нею. Цікаво, що китайська стратегія виглядала при цьому так само: вона втілювалася в афоризмі Мао Цзедуня: «Здійнятися подібно мавпі, на гору — і слідувати за боротьбою тигрів». Хто кого?..

Тим часом Пол Пот і К. відчувши смак влади, вирішили раз і назавжди покінчити з самою можливістю її комусь віддати і почали шукати всіх трьох великих і могутніх. Перебивши дубинками по голові третину населення «нової Кампучії», що хоч якось було навчене грамоті, не кажучи вже про інтелігенцію — цього «вічного розсадижача контрреволюції», — колишньому диктатору спало на думку, що заважати йому розбудувати комунізм також всі міста. І ось уже на площах Пномпеня зрівнено асфальт і колосяться рисові плантації.

Але такий розклад сил, природно, не задовольняє геополітичний апетит Радянського Союзу, і наприкінці сімдесятих він тихо знаходить у рядях «червоних кхмерів» Хун Сена, надає йому підтримку Північного В'єтнаму і триває до влади разом з Народно-революційною радою. З того часу фанатичні політв'язки армії переховуються в джунглях,

ведучи малокомфортний партизанський спосіб життя і час від часу роблячи набіги. Камбоджу, неначе м'лячик, перекидають із рук у руки.

І вже задовго після падіння «залізної завіси», коли м'яч було покинуто на занедбаному полі, вирішили все ж таки врегулювати ситуацію в країні в контексті ООНівських миротворчих операцій. І, як водиться, хотіли як краще, а вийшло як завжди. Згідно з Паризькими угодами 1991, 1993 року під егідою ООН було проведено вибори і створено ще

Ак сказав один російський генерал з плашним прізвиськом: «даєм першати в одному баріозі не ужитися». Отже, з цього моменту обидва офіційні керівники Камбоджі шукають приводу відкрито перейти до конфронтації і повністю захопити владу в країні. А полпівці стають розмінною картою в боротьбі за владу двох прем'єрів. Та й у рядях самої банди — розкол. Номінальний президент тих «червоних кхмерів», хто «відколосся» від Пол Пота, — Кінеу Сафана — після переговорів з Ранарітом підтримує роялістів, чим фактично створює єдину сильну сторону паризького прем'єра.

Приводом для офіційного початку «розборок» став двотонний вантаж різноманітної зброї, що в травні цього року приїшов до Ранаріта в камбоджийський порт Сіануквіль. Тоді обидва прем'єри зброєю поділили. Але 3 липня Хун Сен звинуватив Ранаріта у використанні цієї зброї для формування своєї особистої армії при підтримці «червоних кхмерів». Ситуація склалася не на користь принци, що не встиг першим завдати удару.

нулю. Вже його війська пропонують Хун Сену переговори, але той твердо стоїть на певній капітуляції. А «батько» двох неслухняних прем'єрів, король Нородом Сіанук, що саме ликується в Пекіні (востину, Схід — справді тонка, ніби закликає дітей помиритися).

А що ж кривавий диктатор та його прибічники? Його долі вкрити тасманицею, і про неї говорять зараз найрізноманітніше. Військовий радник Ранаріта стверджує, що Пол Пота захопили його ж колишні друзі і утримують його на базі на кордоні з Таїландом. Інші стверджують про високу практичність живодерів: що вони — а саме одинокий полковник Пол Пота Моке на прізвище М'єнчик — вкладають великі гроші, отримані на контрабанді наркотику, у економіку прикордонних з Камбоджею районів Таїланду, куди і планують втекти. А можливо, Пол Пота й зовсім немає серед живих — адже його вже давно, років з п'ятнадцять, ніхто особисто не бачив. Утім, США зацікавлені знайти диктатора та судити за геноцид — таку операцію готує Пентагон, чия законодавство дозволяє вимагати видачі злочинця, де б вони свої злочини не скорили. Але проблема полягає в тому, що цей закон на практиці майже не спрацьовує, і тому, зрозуміло, Канада не прагне відповідати за дуже можливий провал операції. Натомість професор права Монреалі Вільям Шабас припускає викрадення американцями Пол Пота, маючи на прикладі Нор су, що його в такий спосіб дістали США. Однак група аналізу операції вже спільно працює в Оттаві. Америка продовжує неузильно відстоювати свої геополітичні інтереси. За інформацією Пентагону, морська піхота США вирушила з японського порту Сасебо і прямує до Сіамської затоки напрямком до берегів Камбоджі.

Щодо решти світового співтовариства, то ООН поки що лише висловлює занепокоєння ситуацією, фінансові донори країни (Токийський клуб) зривають кредити, а АСЕАН веде переговори з обома прем'єрами. Додамо, що своєю поведінкою Камбоджа підірвала гілку, на яку догго збиралася: на 23 липня заплановано офіційний прийом її до АСЕАН, якого, очевидно, не відбудеться.

Отже, ситуація дуже складна. За останні 20 років це перша сутинка подібного розмату. Пномпень дуже зруйнований, є загиблі, ще більше поранених. Місто зазнає набігів мародерів з боку «визволителів», а їхній лідер намагається навести «революційний порядок». Що ж, у війні завжди страждає хтось невинний. Це перш, коли настав черговий період злагоди, всі сторони будуть допомагати народові наново розбудувати країну, будуть відстоювати інтереси потерпілих саме від протилежної сторони і знову щось обіцяти. А поки що будучи залишеними самі на самі, вони продовжують виконувати традиційне розворушення бджолиного клубка, адже все має діти до свого логічного (трагічного?) завершення.

Наталія ВАХНЕНКО

Війна

досі небачену структуру влади з двома головами — владну коаліцію на чолі з першим прем'єр-міністром Нородомом Ранарітом (принц, рідний син «отця народу» Нородома Сіанука), що є лідером партії роялістів ФУНСІНПЕК, та одночасно з другим прем'єром Хун Сеном, лідером екс-комуністичної Народної партії Камбоджі. Зі свого боку, король Нородом Сіанук оголосив обох прем'єрів «названими братами», відповідно Хун Сена — «прийманим сином». Ця миротворчість коштувала ООН три мільярди доларів, але як видно, це виявилася марнотратством. Адже весь план водночас підхлав міну словійненної дії під врегулювання ситуації, створивши фактично три самостійні центри влади в Камбоджі: прокомуністичний Хун Сен, промонархічний Нородом Ранаріт та вже невідомо якої віросприймваності банди полпівців у джунглях. Всі троє зберегли і незалежну структуру, і армію.

4 липня Нородом Ранаріт тікає до Парижа, обумовлюючи втечу намаганнями організувати опір узурпатору, а «названий брат» оголошує свого «родича» зрадником, бере під контроль Пномпень і пропонує зайняти вакантний пост іншому представнику роялістів. Серйозний збройний конфлікт розпочався 5 липня, і вже наступного дня різня в Пномпені змусила перелітаних камбоджийців та іноземців тикати світ за очі на захід до тайландського кордону. Самі пномпенці, серед яких і 6 тисяч іноземців, не мали змоги покинути столицю — вже тиждень пномпенський аеропорт Почонтонг захищено. Але погроху напруга в столиці спадає. 17 липня бої в місті вщухли. Отже, владу в Камбоджі вперше утримує Хун Сен. Хоча бої з роялістами й тривають у західних провінціях — там, де радують око храми Ангкора, — хоча монархістам і допомагають полпівці, але шанси Ранаріта майже дорівнюють